

Priešo diversinių žvalgybos grupių ardomoji veikla prieš karinį konfliktą ir jam prasidejus

Dr. Alvydas Šakočius

*Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos
Saugumo institucijų valdymo mokslo grupės profesorius*

Andrius Tekorius

*Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos
Saugumo institucijų valdymo mokslo grupės lektorius*

Grėsmes nacionaliniam saugumui vertinančios institucijos nurodo, kad Rusija ruošiasi ilgalaikei konfrontacijai su NATO, taip pat Baltijos jūros regione, ir palaiapsniui plečia tam reikalingus karinius pajėgumus Vakarų kryptimi. Pradėta didelio masto ginkluotųjų pajėgų reforma [1]. Lietuvos atsparumas destruktijai ir atgrasymo strategija reikalauja ginkluotųjų pajėgų ir visuomenės susitelkimo tinkamai nustatant grėsmes, palaikant visuomenės budrumą ir užtikrinant visapusišką parengtį gintis. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija kasmet organizuoja seminarus ir stalo pratybas, kurių metu aptariamos prieš diversinių žvalgybos grupių ardomosios veiklos grėsmės ir modeliuojamas tarpžinybinis atsakas. Jų metu akcentuojama, kad Rusijos karo su Ukraina patirtis svarbi modeliuojant Lietuvos saugumo ir gynybos institucijų bei ūkio subjektų atsparumą destruktijai ir ginkluotųjų pajėgų bei civilinės administracijos operatyvumą užkardant prieš ardomąją veiklą ir likviduojant jos padarinius. Taip pat svarbu suprasti, kokie yra Rusijos karo tikslai ir kariavimo būdas agresijos prieš NATO ar bent prieš Baltijos šalis atveju.

Rusijos karo doktrina ir ardomosios veiklos priešo užnugaryje prielaidos

Rusijos karo koncepcija apibrėžiama kaip reiškinys, kai visuomenė atsiduria ypatingoje stadijoje, kurią lemia dramatiški ir gilūs valstybių, tautų ir socialinių grupių santykių pokyčiai, dėl kurių pradėtas organizuotas ginkluotos jėgos (smurto) naudojimas siekiant politinių tikslų [2]. Iš tokio apibrėžimo matome, kad karas suprantamas tradiciškai, pagal Carlą von Clausewitzą, ne kaip gynybinė visuomenės reakcija, o kaip politinių tikslų siekimo priemonė. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad šis apibrėžimas tarnauja imperinėms Rusijos ambicijoms ir ekspansijai pateisinti. Karo priešžastimi gali būti ne tik dramatiški ir gilūs santykių tarp valstybių pasikeitimai, bet ir aiškiais teritorinėmis ribomis neišsiskiriantys pokyčiai, vykstantys tarp tautų ir net socialinių grupių, kurių „interesų atstovavimas ir apsauga“ gali tapti politikos dalimi su iš to kylančia galimybe tokių tikslų siekti karinėmis priemonėmis.

Rusijos kariavimo būdui skirta nemažai mokslinių tyrimų tiek pačioje Rusijoje, tiek Vakaruose. Galima teigti, kad Rusijos politinės ir karinės vadovybės deklaruojamos preferencijos karo priemonėms nuolat kinta ir priklauso nuo karinių tikslų, disponuojamų pajėgumų ir galimų karinių veiksmų kaštų. Tai galima pastebėti ir analizuojant Rusijos politinius-karinius veiksmus siekiant geopolitinių tikslų. Čia matome ir *proxy* karo, ir hibridinio karo, ir konvencinio karo elementų, kurie parenkami ir komponuojami pagal realią geopolitinę situaciją, karinio tikslo valstybę (-es) ir atitinkamos trukmės tikslus. Štai iki plataus masto invazijos į Ukrainą ir jos pradžioje Rusija naudojo hibridinius metodus ir buvo manoma, kad tai gali būti taip pat veiksminga kaip įprastinis karas siekiant strateginių tikslų, bet pigiau ir mažiau pastebima [3]. Dabar matome, kad hibridinis karas tapo ne dominuojančiu agresyvios Rusijos politikos įrankiu, o lanksčia alternatyva įprastiniam karui, taikoma mažiau atsparesnėse karinio tikslo valstybėse ir bendruomenėse. Reikia manyti, kad ginkluotas susirėmimas su NATO gali turėti mažiau *proxy* ar hibridinio karo elementų, negu jų buvo Ukrai-

noje, dėl daug aukštesnio visuomenių atsparumo ir preventyviai veikiančio Rusijos izoliavimo. Karybos ekspertų manymu, tikėtina, kad dėl karo Ukrainoje įprastinių pajėgumų susilpnėjimas sugriaus Rusijos ikibranduolinį atgrasymą. Tikėtina, kad Rusija jausis priversta sustiprinti savo atgrasomąją poziciją. Tai gali paskatinti naujus strateginės branduolinės triados, C2 ir išankstinio išpėjimo sistemų modernizavimo etapus. Be to, Maskva gali ieškoti tam tikrų kompensuojamųjų netradicinių variantų, kad sustiprintų savo atgrasomąją poziciją [4]. Gali būti, kad atgrasymui bus pasirinkti prieštaraujantys tarptautinei teisei ir žmoniškumui kariavimo būdai, taikomasi į karinio tikslo šalies gyvybinį potencialą naikinant žmonių išgyvenimui būtiną infrastruktūrą ir laužant Vakarų kultūros gyventojų žmogiškąjį orumą.

Diversija ar sabotazas?

Specialiojoje ir mokslinėje literatūroje ardomajai veiklai prieš kontroliuojamoje teritorijoje apibrėžti vartojami du terminai – *diversija* ir *sabotazas*. Abu terminai turi po dvi reikšmes, kurias apibendrintai galima būtų įvardinti taip: 1) veiksmai, kuriais priešas suklaidinamas siekiant atitraukti jo dėmesį nuo pagrindinių karinių ar politinių tikslų; 2) veiksmai, kuriais siekiama sunaikinti priešą karinę ir dvejopos paskirties infrastruktūrą.

Reikia pabrėžti, kad Vakarų mokslinėje literatūroje veiksmai, kuriais priešą kontroliuojamoje teritorijoje naikinami kariai, karinės ir kritinės infrastruktūros objektai, vadinami *sabotažu*, o veiksmai, kuriais priešas klaidinamas, – *diversija* arba *subversija* [5]. Tačiau Rusijoje šie terminai turi priešingas reikšmes.

Ožegovo rusų kalbos žodynas pateikia dvi *diversijos* reikšmes: pirmoji – kariniai veiksmai priešą užnugaryje, kuriais siekiama išvesti iš rikiuotės jo karinius ir pramoninius objektus, sukelti žalą gyvajai jėgai ir technikai; antroji – užsienio valstybės agento ar nusikalstamo elemento sukeltas karinės, valstybinės ar ūkinės reikšmės objekto sugriovimas ar sugadinimas [6]. Rusijoje tebenaudojama sovietinė enciklopedija *sabotažą* apibrėžia pagal bolševikų

sampratą, skatinusią vidines represijas, ir įvardija kaip iš anksto numatytą darbo nutraukimą arba sąmoningai atsainų jo atlikimą.

Sabotažo ir diversijos semantikos skirtumas akivaizdus baudžiamuosiuose įstatymuose. JAV baudžiamojo kodekso 105-ajame straipsnyje sabotažu vadinamas „gynybinių (karinių) įrenginių, medžiagų ar prietaisų sąmoningas sugadinimas, sunaikinimas arba užkrėtimas arba kėsinimasis tai padaryti turint tikslą pakenkti arba trukdyti JAV gynybai (taikos metu), kenkti ar trukdyti JAV arba bet kuriai asocijuotai tautai ruošiantis karui, kariaujant arba ginantis (karo metu arba nepaprastosios padėties metu), taip pat gamyba netinkamų gynybinių (karinių) įrenginių, medžiagų ar prietaisų“. Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 281-asis straipsnis diversija įvardija veiką, kuria atliekamas „sprogdinimas, padegimas arba kiti veiksmai, kuriais siekiama sugriauti ar sugadinti įmones, statinius, transporto infrastruktūros objektus ir transporto priemones, ryšių priemones, gyventojų gyvybiškumą užtikrinančius objektus turint tikslą pakenkti Rusijos Federacijos ekonominiam saugumui ir gynybinei galiai“.

Vertindami Rusijos ginkluotųjų pajėgų ir specialiųjų tarnybų diversinių žvalgybos grupių grėsmes ir planuodami atsaką, turėtume vartoti jų terminus. Juo labiau, kad lietuviškajame „Enciklopediniame karybos žodyne“ *diversijos* samprata atitinka rusiškąją ir apibrėžiama kaip „*sprogdinimai, padegimai ar kitokie veiksmai, kuriais siekiama: sunaikinti žmones, padaryti kūno sužalojimų, sukelti masinių apsinuodijimų, sukelti epidemijas ar epizootijas ar kitaip pakenkti sveikatai; sunaikinti įmones, susisiekimo kelius ir transporto priemones, naftos, dujų, elektros energijos tiekimo linijas, ryšių priemones arba kitą valstybinę ar visuomeninę turtą; naikinti karius ir karo techniką, turint tikslą susilpninti valstybę, jos ekonomiką, karinę galią; sukelti visuomenės sumaištį, psichinę įtampą, paniką ir neramumus*“ [7].

Tarptautinės humanitarinės teisės požiūriu diversijos atliekamos ginkluoto konflikto metu ir pripažįstamos tinkamu kovos būdu, jeigu nukreiptos prieš karinius taikinius. Jas gali atlikti tik aiškiai identifikuojami priešiškos šalies ginkluotųjų pajėgų nariai – kombatantai, o analogiški civilių asmenų veiksmai laikomi teroris-

tiniais išpuoliais. Diversijos, atliekamos nekonvencinio karo „pilkosiose zonose“ ar hibridinio karo metu, paprastai siekiant sukelti paniką ir chaosą net ir dėl karinių-politinių tikslų, tarptautinės teisės požiūriu laikomos teroristiniais išpuoliais, kurie yra nacionalinės jurisdikcijos objektas.

Diversija ir sabotžas šiuolaikinėje Rusijos karyboje

Žvalgybos ir diversijų reikšmę šiuolaikinėse Rusijos karinėse operacijose ir ypač galimą naudojimą karinėje konfrontacijoje su NATO galima nustatyti nagrinėjant Rusijos karo pratybų scenarijus ir dinamiką. Daivis Petraitis, detaliai aprašęs „Zapad“ karo pratybų rezultatus iki 2017 metų, pabrėžia, kad šių pratybų strateginis tikslas yra Rusijos pasirengimas karinei operacijai prieš NATO: *„Zapad“ operacija turėtų būti vykdoma trimis etapais. Pirmasis – staigus netikėtas oponento užpuolimas, placdarmų ir teritorijų užgrobimas ir įsitvirtinimas. Jis galėtų trukti nuo vienos iki kelių savaičių. Antrasis – pasiekto rezultato įtvirtinimas ir sėkmės išplėtimas, konflikto stabilizavimas / stabdymas. Pastarasis galėtų trukti 1–3 mėnesius. Ir trečiasis – plataus masto (visos valstybės) gynyba, pasitelkiant visus valstybės pajėgumus, pralaimėjimo atveju pereinant į visuotinę branduolinę karą. Visa „Zapad“ operacija galėtų trukti iki metų, pirmieji du etapai – 4–6 mėnesius.“* [8] Visose „Zapad“ pratybose, pradedant nuo 1999 metų, pirmajame etape planuojamas Baltijos valstybių, kaip placdarmo NATO teritorijoje, puolimas ir įsitvirtinimas konvencinėmis priemonėmis. Būtina pastebėti, kad šiose pratybose matomos tik reguliariosios ginkluotosios pajėgos, o specialiųjų tarnybų diversinė veikla, taip pat užtikrinant ginkluotųjų pajėgų „maskuotę“, netikėtumą ir staigumą, perkeliama į nematomą hibridinių veiksmų ar *proxy* karo teatrą, ko gero, rengiamą dar gerokai iki konvencinės karo operacijos pradžios.

Pagal „Zapad“ operacijos planą, 2017 metų pratybose, puolant ir įsitvirtinant placdarme iš oro ir jūros, šalia desanto jau naudojamos greitojo reagavimo pajėgų diversinės grupės, kurios pirmosiomis puolimo valandomis iš užnugario neleidžia priešininkui sunai-

kinti placdarmo, o vėliau papildomos diversinės žvalgybos grupės pasklinda priešininko užnugaryje ir pradeda masinius diversinius veiksmus [8].

2021 metų pratybose žvalgybos vienetai jau įkūrė jungtinį žvalgybos duomenų apdorojimo centrą, į kurį plaukė informacija iš UAV, GLONASS palydovų, „Strelets“ vadovavimo ir valdymo sistemos. Šie duomenys buvo apdorojami ir naudojami tolesnėse operacijose (pvz., vykdant paramą ugnimi). Anot „Locked N’ Loaded“ analitikų, šių pratybų metu Rusijos ir Baltarusijos žvalgybos padaliniai vykdė žvalgybą ir diversijas priešininko užnugaryje, net ir giliame – už kelių šimtų kilometrų. Žvalgai identifikavo prieš šarvuotos technikos, šaudmenų, degalų sankaupas. Vertinant žvalgybos informacijos realizavimo mechanizmą, svarbu pastebėti, kad giliame užnugaryje veikiančios diversinės žvalgybos grupės veiksmai nesukėlė tradicinio veikimo – raketų atakos ar artilerijos ugnies. Galbūt šios žvalgų grupės identifikuotus taikinius naikino patys žvalgai. Tokia užduotis negali būti keliama įprastiems žvalgybos padaliniams. Dažniausiai tai strateginės reikšmės užduotis, kurią galėtų vykdyti GRU specialiosios paskirties brigadų padaliniai arba šių pratybų metu identifikuotas oro desanto pajėgų giluminės žvalgybos batalionas [9].

Rusijos diversinių žvalgybos grupių keliama grėsmė Lietuvai

Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo strategijoje teigiama, kad vieną didžiausių grėsmių Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui kelia užsienio valstybių, konkrečiai Rusijos ir Baltarusijos, priešiška žvalgybos tarnybų veikla.

Visos valstybės savo nacionaliniam saugumui ir kitiems interesams užtikrinti nuo seno naudoja žvalgybos galimybes: žmogiškąsias, technologines, informacines, kibernetines ir kitas. Dažnai žvalgybos veikla suprantama kaip karinės, politinės, ekonominės ir kitos informacijos rinkimas, apdorojimas, vertinimas ir pateikimas žvalgybos informacijos naudotojams – civilinei ir karinei vadovybei, priimančiai reikiamus sprendimus. Informacijai rinkti naudo-

jamos žmogiškosios žvalgybos, signalų, komunikacijų, kibernetinės, atvaizdų ir atvirųjų šaltinių žvalgybos galimybės, taikant visus galimus žvalgybos būdus ir priemones. Žvalgybos veikla neapsiriboja tik informacijos rinkimu, ji apima ir veiksmus, kuriais siekiama daryti poveikį priešininkui, mažinant jo galimybes kelti grėsmę šalies nacionaliniam saugumui. Tam naudojamos specialiosios informacinės, psichologinės, kibernetinės ir kinetinės operacijos. Informacinėmis ir psichologinėmis atakomis siekiama formuoti sau palankią nuomonę, klaidinti, bauginti ir slopinti valią priešintis ar daryti kitą psichologinį poveikį priešininkui ar jo sąjungininkams, o kibernetinėmis atakomis siekiama trikdyti karinių, energetikos, transporto ir valdymo sistemų veiklą.

Taip pat viena iš poveikio priešininkui rūšių yra diversinė veikla priešininko teritorijoje, kurią paprastai vykdo diversinės žvalgybos grupės.

Žvalgybos ir kitos specialiosios tarnybos priešininko teritorijoje naudoja trijų rūšių grupes:

- žvalgybos grupes, kurių paskirtis yra rinkti reikiamą karinę, politinę, ekonominę ir kitą informaciją, verbuoti ir palaikyti ryšį su slaptaisiais bendradarbiais, identifikuoti taikinius, nustatyti jų koordinatas ir panašiai;
- diversines grupes, kurių paskirtis – vykdyti kinetines operacijas – diversijas karinės ir kritinės civilinės infrastruktūros objektų atžvilgiu, priešininko civilinės ir karinės vadovybės likvidavimą ir panašiai;
- mišrias diversines žvalgybos grupes, kurių paskirtis – vykdyti tiek žvalgybos, tiek diversijos užduotis.

Pagrindiniai diversinių žvalgybos grupių taikiniai yra:

- šalies karinė ir civilinė vadovybė;
- valdymo centrai (ginkluotųjų pajėgų štabai, vadavietės, valstybės institucijų ir ypatingos reikšmės įmonių valdymo ir koordinavimo centrai ir pan.);
- ryšių centrai (radijo ir televizijos stotys, retransliatoriai, ryšių mazgai, ryšių linijos ir pan.);
- transporto objektai (oro ir jūrų uostai, geležinkelio stotys,

geležinkelių linijos ir valdymo infrastruktūra, tiltai, tuneliai, užtvankos, šliuzai ir pan.);

- energetikos objektai (elektrinės, transformatorinės, aukštos įtampos elektros perdavimo linijos, dujotiekiai ir naftotiekiai, dujų ir naftos saugyklos, degalų saugyklos ir pan.);

- kariniai objektai (kariniai daliniai, kariniai aerodromai, oro erdvės stebėjimo ir kontrolės objektai, oro gynybos sistemos, raketų paleidimo sistemos, amunicijos ir kiti sandėliai, kuro saugyklos ir pan.);

- kiti svarbią reikšmę turintys objektai, kurių sunaikinimas ar pažeidimas sukeltų rimtų padarinių priešininkui (dezorganizuotų ginkluotąsias pajėgas, valstybės ir savivaldos institucijų veiklą, paveiktų civilius gyventojus, sukeltų baimę, paniką, palaužtų valią priešintis ir pan.).

Rusijos diversinių žvalgybos grupių pavaldumas ir sudėtis

Specialias žvalgybos ir diversines operacijas vykdo:

- Rusijos Federacijos ginkluotųjų pajėgų Specialiųjų operacijų pajėgų, pavaldžių Rusijos Federacijos ginkluotųjų pajėgų Generalinio štabo viršininkui, padaliniai,

- Rusijos Federacijos ginkluotųjų pajėgų Generalinio štabo Vyriausiosios žvalgybos valdybos (GRU) padaliniai,

- Rusijos Federacijos federalinės saugumo tarnybos (FSB) specialiosios paskirties padaliniai.

Jiems paramą teikia Rusijos Federacijos federalinės nacionalinės gvardijos kariuomenės tarnybos („Rosgvardijos“), pavaldžios Rusijos Federacijos prezidentui, specialiosios paskirties padaliniai, taip pat „Rosgvardijos“ sudėtyje esantys Ypatingosios paskirties mobilieji būriai (OMON), perduoti „Rosgvardijos“ pavaldumui iš Rusijos Federacijos vidaus reikalų ministerijos teritorinių padalinių, ir Greitojo reagavimo specialieji būriai (SOBR), perduoti „Rosgvardijos“ pavaldumui iš Rusijos Federacijos vidaus reikalų ministerijos teritorinių padalinių (SOBR kovotojai – policijos karininkai).

Šios Rusijos ginkluotųjų pajėgų, žvalgybos ir saugumo institucijos formuoja diversines žvalgybos grupes, jas apmoko ir naudoja specialioms kovinėms užduotims Ukrainos teritorijoje vykdyti.

Diversinės žvalgybos grupės formuojamos iš Rusijos ginkluotųjų pajėgų Specialiųjų operacijų pajėgų padalinių karių, taip pat iš žvalgybos ir saugumo institucijų operatyvinių darbuotojų ir šių institucijų specialiosios paskirties padalinių kovotojų. Grupių sudėtyje yra iš Rusijos ir kitų šalių kilusių įvairių tautybių asmenų. Į grupes stengiamasi įtraukti ir asmenų, mokančių vietinę kalbą. Diversinėse žvalgybos grupėse yra ir moterų. Specialiai atrinkti diversinių žvalgybos grupių nariai yra fiziškai stiprūs, ištvermingi, gerai parengti autonomiškai vykdyti žvalgybos ir diversines užduotis priešininko teritorijoje.

Specialiosios paskirties agentūra

Žvalgybos ir diversines užduotis priešininko teritorijoje vykdo ir Specialiosios paskirties agentūra (specialieji agentai arba agentai diversantai). Agentai – tai užverbuoti ir su žvalgybos institucijomis slaptai bendradarbiaujantys asmenys. Specialiosios paskirties agentūra vykdo šias funkcijas: rengia diversijas priešininko teritorijoje; renka informaciją apie strateginius objektus ir kitą žvalgybai reikalingą informaciją; žymi taikinius; teikia paramą diversinėms žvalgybos grupėms (suteikia saugias patalpas ir slėptuves, aprūpina maistu, transporto priemonėmis, taip pat renka ir teikia informaciją šioms grupėms apie priešininko kariuomenės ir saugumo padalinių dislokaciją, judėjimą, vykdomus diversantų paieškos veiksmus ir pan.).

Specialiosios paskirties agentai paprastai vykdo užduotis individualiai arba veikia mažomis grupėmis, kurioms vadovauja žvalgų ar agentūrinių grupių vadovai. Specialiosios paskirties agentus verbuoja Rusijos karinės žvalgybos (karo apygardų ir karo laivynų štabų žvalgybos valdybų ir joms pavaldžių žvalgybos punktų) ir Federalinės saugumo tarnybos padalinių operatyviniai darbuotojai. Taip verbuojami patikimi Rusijos ir kitų šalių piliečiai, galin-

tys, neatkreipdami priešininko kontržvalgybos institucijų dėmesio, gyventi priešininko teritorijoje ir vykdyti žvalgybos bei diversines užduotis. Dažnai tai asmenys, neatitinkantys mobilizacijos reikalavimų: vyresnio amžiaus, turintys negalią, netrukdančią vykdyti diversinių žvalgybos užduočių, arba dėl profesinės veiklos pobūdžio nepatenkantys į mobilizacinius sąrašus, taip pat įvairaus amžiaus moterys.

Pagal numatomas užduotis agentai apmokomi vykdyti diversijas; naudoti šaunamuosius ginklus, sprogmenis, padegamąsias ar kitas medžiagas; nustatyti ir žymėti strateginius taikinius raketiniams ar aviaciniams smūgiams; rinkti žvalgybos informaciją; palaikyti saugų slaptą ryšį su žvalgybos centrais ir diversinėmis žvalgybos grupėmis, veikiančiomis jų gyvenamosiose vietovėse; saugumo ir konspiracijos metodų bei taisyklių, taip pat vykdyti kitas užduotis.

Diversinių žvalgybos grupių ginkluotė

Diversinės žvalgybos grupės apginkluojamos lengvaisiais ginklais (pistoletais ir automatinais šautuvais su garso slopintuvais, kulkosvaidžiais, snajperiniais šautuvais), šaudmenimis, šaltaisiais ginklais (koviniais peiliais ir durklais), granatsvaidžiais, granatomis, įvairių rūšių minomis ir sprogstamąja medžiaga. Jos taip pat aprūpinamos tolimojo ir artimojo ryšio priemonėmis, naktinio matymo prietaisais, priešininko šalies dokumentais (pasais, įvairiais pažymėjimais ir leidimais), vietovės žemėlapiais, kitomis priemonėmis (taikinių žymėjimo priemonėmis, nuodais, priemonėmis, naudojamomis prieš pėdsekius šunis, ir pan.).

Atsižvelgiant į ginkluoto konflikto pobūdį ir keliamus strateginius tikslus, diversinės žvalgybos grupės gali turėti ir panaudoti mažo galingumo taktinio branduolinio ginklo užtaisus, taip pat kovines chemines ir biologines medžiagas, siekdamos sunaikinti numatytus taikinius, įbauginti priešininką ir atgrasyti jo sąjungininkus.

Diversinių žvalgybos grupių veiklos taktika

Grupių dydis. Diversinių žvalgybos grupių dydis priklauso nuo joms keliamų uždavinių, ginkluoto konflikto intensyvumo ir kitų sąlygų. Paprastai veikiama mažomis grupėmis (po 2–5 kovotojus), tačiau, vykdant kovinius uždavinius, jos gali jungtis į didesnius vienetus, o vėliau vėl skaidytis į smulkesnes grupes.

Diversantų ir šnipų permetimas į priešininko teritoriją. Į priešininko teritoriją diversinės žvalgybos grupės paprastai permeta mos sausuma arba iš oro ar jūros. Dalis diversinių grupių atvyksta į šalį prieš kelis mėnesius ar kelias dienas iki planuojamo ginkluoto konflikto pradžios, apsimesdamos verslininkais, samdomais darbuotojais, turistais ir pan. Į šalį atvykstama iš Rusijos teritorijos ar per kitas šalis.

Priešininko teritorijoje diversinės žvalgybos grupės apsistoja nuomojamuose butuose, nedideliuose nuošaliuose viešbučiuose, moteliuose, svečių namuose, specialiosios paskirties agentų parūpintose gyvenamosiose ir kitos paskirties patalpose, įvairiose slėptuvėse miškuose, rūsiuose, apleistuose pastatuose ir pan.

Priedanga. Diversinių žvalgybos grupių nariai naudoja įvairius priedangos dokumentus: Rusijos, šalies, kurioje vykdoma veikla, ir trečiųjų šalių piliečių pasus, įvairius pažymėjimus, leidimus ir kt. Taip pat gali apsimesti vietiniais gyventojais, kariais, teisėsaugos pareigūnais, pabėgėliais, žurnalistais, dvasininkais ir kt.

Apranga. Pagal užduočių pobūdį, sąlygas ir taktinius sumetimus diversantai dėvi savo dalinių maskuojamąją uniforminę aprangą arba pagrobtą ar kitu būdu įgytą priešininko kariuomenės, savanorių pajėgų, teisėsaugos, medicinos, kitų institucijų ir organizacijų uniforminę aprangą bei skiriamuosius ženklus, o siekdami apsimesti civiliais – civilius drabužius. Ne savo dalinių maskuojančią uniforminę aprangą dėvintys diversantai sulaikomi netenka kombatanto statuso ir vertinami kaip šnipai.

Naudojamos transporto priemonės. Diversinės žvalgybos grupės priešininko teritorijoje, atsižvelgdamos į užduotis, sąlygas ir galimybes, naudoja savo transporto priemones, iš priešininko pa-

grobtas ginkluotųjų pajėgų, policijos, greitosios medicinos pagalbos transporto priemonės ar kitais būdais įgytas (pirktas, išnuomotas ar iš civilių gyventojų pagrobtas) transporto priemonės.

Rusijos diversinės žvalgybos grupės, siekdamos įgyvendinti vadovybės nustatytus tikslus, išsiskiria veržlumu, nuožmumu, žiaurumu, nesiskaitymu su žmonių gyvybėmis. Ukrainos gynybos, saugumo, teisėsaugos ir kitos valstybės institucijos nuolat informuoja apie fiksuojamą Rusijos Federacijos diversinių žvalgybos grupių aktyvumą ir jų taktiką Ukrainos teritorijoje. Teigiama, kad nuo karo pradžios Ukrainoje sunaikinta dešimtys Rusijos diversinių žvalgybos grupių, nukauta ir sulaikyta šimtai diversantų ir šnipų. Rusijos diversinės žvalgybos grupės, pavieniai diversantai ir šnipai veikia visuose Ukrainos regionuose. Jie nustato, tikslina ir perduoda karinių ir civilinių strateginių objektų koordinatas, fotografuoja strateginius objektus ir jų aplinką, specialiais dažais ar radijo švyturiais žymi karinius ir civilinius strateginius objektus dėl raketinių ir karinės aviacijos smūgių koregavimo, informuoja apie apšaudymo rezultatus, ieško būdų sunaikinti Ukrainos prezidentą ir kitus vadovus, puldinėja sustiprintus patikros punktus („blokpostus“), apšaudo karines ir civilines transporto priemones, žudo Ukrainos karius, pareigūnus ir civilius gyventojus, vykdo kitą ardomąją veiklą.

Išvados

Rusijos diversinių žvalgybos grupių naudojimas galimai ardomajai veiklai Lietuvoje turi būti vertinamas operaciniu ir taktiniu lygiu, atsižvelgiant ne tik į Rusijos karo doktriną, bet ir į jos veiksmus Ukrainoje. Nustatyta Rusijos diversinių žvalgybos grupių veiklos taktika Ukrainoje, iš nukautų ir sulaikytų diversantų bei šnipų paimti ginklai, sprogmenys, dokumentai, radijo ryšio ir kitos priemonės byloja apie Rusijos žvalgybos ir specialiųjų operacijų padalinių naudojamą standartinę žvalgybos ir diversinių operacijų taktiką, išbandytą ir išstobulintą ginkluotuose konfliktuose Afganistane, Čečėnijoje, Sakartvele, Sirijoje, Ukrainos Krymo ir Don-

baso regionuose.

Siekiant sumažinti diversinių žvalgybos grupių, pavienių diversantų ir šnipų keliamą grėsmę, būtina laiku pritaikyti tinkamas ir pakankamas jų identifikavimo bei veiklos užkardymo priemonės, sutelkiant bendradarbiauti ginkluotąsias pajėgas, žvalgybos ir teisėsaugos institucijas, viešojo administravimo subjektus ir visuomenę.

Straipsnis parengtas pagal Krašto apsaugos ministerijos finansuoto mokslinio tyrimo projekto „Visa apimančios valstybės gynimo sistemos sukūrimo galimybių tyrimas (neginkluotos gynybos komponento integracija į ginkluotą gynybą)“ 1.4.2 priemonės „Stiprinti LKA pajėgumus rengiant įvairias krizių simuliacijas ir stalo pratybas, leidžiančias patikrinti institucijų parengtį, stiprinančias tarpinstitucinius ryšius, suteikiančius sąveikos įgūdžių ir veiksmingam bendradarbiavimui būtinos informacijos“ medžiagą.

Bibliografija

1. 2024 metų grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimo ataskaita. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, 2024.
2. *Russia's War on Ukraine – Strategic and Operational Designs and Implementation*. Ed. Pentti Forsström. National Defence University of Finland, 2023, Series 2: Research Reports No. 29.
3. Minzarari, D. An Assessment of Russia's Way of War in the Wake of Its Aggression in Ukraine. *Russia's War on Ukraine – Strategic and Operational Designs and Implementation*, National Defence University of Finland, 2023, Series 2: Research Reports No. 29, p. 20.
4. Adamsky, D. Russian Art of Coercion: A Post-War Transformation of Deterrence and Compellence. *Russia's War on Ukraine – Strategic and Operational Designs and Implementation*, National Defence University of Finland, 2023, Series 2: Research Reports No. 29, p. 10.
5. Ruškys, Ž. *Diversijos ir sabotžas, kaip kariavimo priemonės*

šiuolaikiniame kariniame konflikte. Bakalauro darbas. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2024.

6. *Толковый словарь Ожегова*. Prieiga per internetą: <https://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=6561> [prisijungta 2024-04-22].

7. *Enciklopedinis karybos žodynas*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2008, p. 126.

8. Petraitis, D. „Zapad-2017“ anatomija: kai kurie Rusijos karinio planavimo ypatumai. *Lietuvos metinė strateginė apžvalga (2017–2018)*, 2017, t. 16.

9. *Zapad'21 – Locked N' Loaded apžvalga*. Prieiga per internetą: <https://www.respublica.lt/zapad-21-locked-n-loaded-apzvalga>.